

mige Assen behuuten, zullen toch niet willen heulen met vrienden hunner kerk?

Neen, wij blijven gelooven, dat van de „verspreid wonende bezwaarden“, die blijkens art. 3b, als leden van den bond gewenscht worden, slechts heel weinigen zullen toetreden. Indien ze ten minste goed inzicht hebben in den aard, dezer organisatie en den waren aard van het „bezwaard-zijn“ met aanhalings-teekens.

Zelf merkte ik op in „De Hazuin“:

Er zijn ook „bezwaarden“, die met hun kerkeraad nog geen enkel woord gewisseld hebben om te vertellen welke bezwaren zij hebben en waarom; die op een opmerking van den kerkeraad, dat zij hun bezwaren dan maar eens noemen moesten, opdat het hen kon gehandeld worden, zegen als het graf en die voor deze totale verwerping van al de adviezen van de H. C. v. d. Brink e.a. gehonoreerd zijn met een benoeming in een bestuursfunctie in den bond der bezwaarden of in een of ander bezwaarden-lichaam voor geldverkrigging enz. Men kan dus de herhaalde adviezen van de v. d. Brink in den wind slaan — en toch bestuurlijk bij hem worden. Wel een bewijs, dat die adviezen, om den kerkelijken weg der liefde en der gehoorzaamheid te bewandelen niet in alle gestrengheid worden gehandhaafd. Het geen trouwens al lang bekend was.

En ook:

Voorts is het ietwat buitengewoon dat „bezwaarden“ zich weer eens organiseren en publiceeren, dat ze bestaan, terwijl alles en nog wat wordt meegedeeld — behalve: welke bezwaren men heeft (gemeenschappelijk).

Buitengewoon is ook, dat in dezen kring een broeder, die nog nooit officieel eenig bezwaar geformuleerd heeft, en die een belofte, dat men wel nader zijn bezwaren hooren zou, nog steeds onvervuld liet, nu ineens tot voorlichting aangewezen wordt, en in een daartoe opgerichte commissie zitting neemt.

In verband met de poging van Mr. Knibbe (door hem zelf meegedeeld) om door een ander reglement in te dienen, den eersten opzet (een oorsprongverklaring aan de Geref. Kerken) te verhinderen, en met zijn mededeeling, dat men over zijn formulering van doel en standpunt van den Bond nog niet een beslissing nam, schreef ik ook nog:

Indien het dus aan de leiders van de Ned. Geref. kerken ernst is, dan zullen ze dit concept (het concept-reglement van Mr. Knibbe) onaannemelijk moeten verklaren. Mr. Knibbe's verklaring, te Leiden afgelegd, zie boven, doet dan weer verwachten, dat hij binnenkort zich uit de beweging terug zal trekken. En over deze daad zou ik me zoo verblijden, dat ik nu verder alles, wat ik tegen dit reglement heb, maar laat rusten.

Intusschen is het leerzaam, te bedenken, dat wel in de krant gezet is, dat er weer een Bond was, etc., maar dat uit de mededeelingen van Mr. Knibbe blijkt, dat er nog maar geen zakelijk reglement is. Minder parlementair gezegd, betekent dit, dat de Bond er eigenlijk nog niet is, temeerde niet als heusche bond, en dat er nog over hem gedebatteerd wordt. Ook blijkt, dat men in een commissie van voorlichting kan zitten, als men met de medeleden nog principieel verschilt ten aanzien van de fundamentele vragen, waarover de voorlichting geschieden moet. Elke week blijkt duidelijker, dat het gemis aan een positief gemeenschappelijk uitgangspunt zich wrekt. Het is al duizendmaal gezegd. En een praematur persbericht omtrent de geboorte van een kindje, dat nog niet geboren is (zoals uit de mededeelingen van Mr. Knibbe blijkt) kan niet verhinderen, dat dit groote gebrek doorzichtig is.

daan aan een vriend te Klausenburg in Zevenburgen. Deze brief was echter den Vorst van Zevenburgen in handen gekomen, en deze stelde er de Staten, en ook Voetius, mede in kennis. Daar uit den brief kon worden afgeleid dat de Remonstranten den Socinianen gunstig gezind waren, ging Voetius in het begin van 1639 tot de publicatie over. In denzelfden tijd liepen er geruchten, dat de Socinianen, nu hun het verblijf in Polen onmogelijk werd gemaakt, zich hier te lande zouden vestigen, en de Staten van Holland namen dan ook maatregelen om dit te beletten. Het was natuurlijk voor de Remonstranten niet aangenaam om verdracht te worden van sympathie voor deze „abominabele secte“, zooals de resolutie der Staten haar aanduidde, wier aanhangers zooowel de Drie-eenheid als de Godheid van Christus loochenden. Uyenbogaert haastte zich dan ook een Naarder Opening uit te geven, waarin hij zich verdedigde en daarbij opmerkte, dat men hem toch niet kwalijk kon nemen dat hij Sartorius beleefd te woord had gestaan. De Socinianen kwamen niet, en de zaak bloedde hiermede dood.

Ondertusschen hadden de Remonstranten zich bezig gehouden met het opstellen van een Catechismus, die in 1640 het licht zag. Voetius was door zijne antecedenten als vanzelf aangewezen om „eene weerlegging daarvan te geven.

Hoogleeraar en Predikant

De Utrechtsche stedelijke regeering was blijkbaar gelukkig geweest in de keuze van het zestal mannen van wetenschap, dat zij aan de nieuwe Doorluchtige School had verbonden. De studenten stroomden toe, en daarom besloot de Vroedschap reeds in het tweede jaar na de opening het verzoek tot de Staten van Utrecht te richten om aan de jonge stichting het jus promovendi te verleenen.

Laat Nederland nog wat geduld hebben.

Wij kunnen den kerkeraad van Leiden danken voor zijn publicatie. Ze geeft ons een inzicht in de wijze, waarop persberichten gefabriceerd worden, die den indruk vestigen, dat er al weer heel wat te doen is, terwijl men over het wezen van wat er dinnal te komen, nog praten moet. Want tot het wezen van een bezwaardenbond zal toch wel behooren de kennis van het wezen van de bezwaren. Deze ontbreekt den bond nog, al is hij reeds opgericht en met een bestuur verrijkt. En met onderscheidene secties en commissies.

Gezegd de synode, die alleen publiceert, als er weer iets klaar was.

De Brussaard.

De verklaring van de J. C. Brussaard, waarbij deze uitspraak, zich te voegen naar den wensch der generale synode, en de daaruit volgende conclusie, dat hij voor het predikambt in de Geref. Kerken te behouden viel, heeft veel penen in beweging gebracht. Enkele persstemmen volgen: Sprekende over de classis Haarlem zegt Prof. Kuyper in „De Heraut“:

Ze is op de verschillende beschouwingen, die de Brussaard gaf over de kerkrechtelijke procedure, enz., terecht niet ingegaan, omdat deze hier niet aan de orde waren. Zelfs zou het o.i. juist zijn geweest, indien de Brussaard in zijn antwoord op de vraag der Synode deze beschouwingen achterwege had gelaten. Ze waren hier niet aan de orde. Waar het uitsluitend en alleen op aankwam, was, of de Brussaard de aanvankelijk bij hem bestaande bezwaren thans na het antwoord der Synode weggenomen achtte en daarom zonder voorbehoud zich voegen kon naar de beslissing der Synode inzake Gen. 2 en 3 en in dien zin deze ook ter grondslag zou leggen aan wat hij in dezen zou leeren. In dat opzicht nu was het antwoord van de Brussaard metterdaad bevredigend en dit zal niet alleen de Classis Haarlem maar ieder, die dit vernomen heeft, met blijdschap en dankbaarheid vervullen.

De heer Fr. Kuyper in de „Hilv. Kb.“ het classicaal besluit vernemend, zegt:

We kunnen ons voorstellen, dat, na dit besluit, de vergadering van heeler harte Psalm 149:3 zong. Gaarne hadden we medegezongen.

De P. v. Dijk merkt op in het „Zeeuwsch Kerkblad“:

Eerlijk gezegd, hadden wij het nu het hoogstaand debat dat tusschen Prof. Ridderbos en de Brussaard gevoerd was, als de eenig mogelijke consequentie gedacht. Het was zeer duidelijk, dat de bezwaren van de Brussaard, in de uiteenzetting van Dr. Ridderbos zoo niet geheel weggenomen dan toch tot zulke geringe proportiën teruggebracht waren, dat er geen redelijke grond overbleef om nu nog uit de Geref. Kerk weg te gaan en zich te voegen bij de Ned. Geref. Kerken der uitgetreden. We zijn verheugd en danken er God voor, dat de Br. bij ons blijft; en om hemzelf, die vele jonge predikanten aan zijn persoon wist te verbinden, en om Assen. Victorie-geroep blijve verre van ons, doch na de sonder wolken, die hij het telkens uitreden van anderen, zich samenpakten boven onzen Kerkelijken hemel, is dit een verheugelijke lichtstraal.

Dezelfde zegt ook nog:

Bovendien wij weten, dat geheel onjuist is, wat een dagblad schreef:

„Algemeen werd de belangrijkheid van de beslissing gevoeld. Met een der voormannen van de bezwaarden was een compromis getroffen“.

Er is van een compromis hier absoluut geen spreke.

en haar alzo tot Universiteit te verheffen. Zonder eenig bezwaar werd dit verzoek toegestaan. Op Woensdag den 16den Maart 1636 werd de Utrechtsche Hoogeschool ingewijd, doch den daaraan vooraanstaenden Zondag werd zij in de Domkerk Gode opgedragen, waarbij Voetius eene leerrede uitsprak, naar aanleiding van Lucas 2:46. Aanmerkelijk uitgebreid, heeft hij haar doen drukken — op „aanspreken“ van den magistraat —, onder den titel: Sermoen van de nutticheyd der academien ende scholen, mitsgaders der wetenschappen ende consten, die in deselve gheteert werden; als bijlage voegde hij er aan toe een zeer verdienstelijke lijst van alle academies in Christenlanden.

Ofschoon hoogleeraar, bezat Voetius nog niet zelf den doktors-titel. Om dezen te verwerven reisde hij in den zomer van 1636 naar Groningen, waar zijn geliefde leermeester Gomarus toen professor was. Zonder eenige verdediging van stellingen of andere ceremoniën, dus feitelijk honoris causa, werd hij er met de waardigheid van doctor in de theologie bekroond. Omstreeks dien tijd — het juiste tijdstip schijnt onzeker — maakte hij eveneens een reis naar Engeland, in gezelschap van zijn oudsten zoon Paulus. Hij bracht er tien dagen door, en zal er ongetwijfeld een levendigen indruk hebben ontvangen van het streven der hem geestverwante Puriteinen.

In het voorjaar van 1637 zag Voetius zijne werkzaamheden als hoogleeraar belangrijk verlicht, doordat hij als ambgenoot naast zich kreeg den uit Franeker overgekomen professor Meinardus Schotanus, die de exegese van het Oude Testament op zich nam. Drie jaren later kwam als derde in de theologische faculteit de Middelburgsche predikant Carolus de Maets, voor de uitlegging van het Nieuwe Testament. Schotanus overleed reeds in 1644 en werd vervangen door Johannes Hoorn-

Niet omdat Assen wat water in zijn wijn deed, maar omdat Assen op de belangrijkste punten de bezwaren van Brussaard heeft weggenomen, heeft Bloemendaals pastor verklaard: „Ik sta aan de zijde van de Synode“.

De Hey meent in hetzelfde orgaan:

Ook al is het dat we niet instemmen met alles wat de Brussaard hierin verklaart, nochtans zijn we verheugd met zijne overigens zeer duidelijke verklaring.

Ook herinnert hij aan een uitslating van de v. d. Brink en de Buskes. Eerstgenoemde heeft gezegd:

Indien de Brussaard, wat van hem verwacht mag worden, getrouw blijft staan op het standpunt dat hij van meetaf innam en waarvan hij op de Classis Haarlem aanvankelijk zoo beslist getuigenis gaf, dan kan zijn sehoorsing en afzetting niet uitblijven. De kloof tusschen hem en Assen is niet te overbruggen, ook niet door mooie woorden.

En wat de Buskes betreft, deze had gezegd:

dat het groote bezwaar van de Brussaard onmogelijk kan weggenomen zijn, n.l. door het antwoord van Prof. Ridderbos, en dat de poging om de Brussaard voor Assen te winnen mislukt is.

Waarop de Hey besluit:

Die poging zou mislukken!

En nu is toch die poging gelukt.

De Scheele zegt in de „Goudsche Kerkbode“:

Ook wij zijn verblijd door dezen uitslag; immers indien het mogelijk is, behouden wij gaarne wat bij ons hoort. De gedeeldheid in onze dagen is toch al zoo groot. Deze zaak heeft, Gode zij dank, niet geleid tot een breken met het kerkverband.

„De Overtoomsche Kerkbode“, die ik anders geregeld ontvang, kwam deze week niet in mijn bezit. Daarom moet ik me vergenoegen met de uit het „Handelsblad“ geputte mededeeling, dat de Buskes den moed heeft de classis Haarlem te beschuldigen van oneerlijkheid (streng tegenover den een, mild tegenover den ander, i.e. de Brussaard). Hij heeft zoo voor zichzelf en tegelijk meitsen voor Nederland uitgemaakt, dat hier „kerkelijke politiek“ in het spel is.

Het is toch eigenlijk brutaal, dit te durven zeggen. Wij zwijgen over het feit, dat de Buskes wel wat dichter bij zijn huis blijven kan als hij vermaningen tegen „kerkelijke politiek“ uitspreken wil, het gesol met de telkens gevarieerde bezwaardenformaties en de aldoor opschroevende reclame zijn er treurige staaltjes van. Wij zwijgen er over, omdat de politiek van de Geref. Kerken die van de Geref. Kerken niet verontschuldigen kan, (als zij niet deugt), en ook, omdat „politiek“ niet een leelijk woord behoeft te zijn.

Maar wij constateeren alleen, dat het een onedel bedrijf is; de bezwaarden zoet te willen houden door verzwijging of verdoezeling van het feit, dat de Brussaard wel heeft geteekend wat niemand der thans uitgetreden predikanten wilde teekenen, dat de Brussaard een streep heeft gehaald door de meeste kolommen van de pers van de Geref. Kerken en dat iedere kerkelijke handeling alleen rekenen mag met wat iemand ten slotte definitief als zijn oordeel publiceert.

Dit draaien om de waarheid heen maakt den indruk van bezwaarden-politiek, de feiten verbergen, om niet te belijden, dat men veroordeeld is door een, van wien het eerst heette: de classis blijft natuurlijk strak en stijf op haar stuk staan...

beek, die Voetius' leerling was geweest en tien jaren later naar Leiden vertrok om daar de plaats van Trigland in te nemen. Hem volgde Matthias Nethenus. De Maets stierf in 1651. Het duurde ruim een jaar eer in de door zijn dood veroorzaakte vacature werd voorzien door het optreden van twee Utrechtsche predikanten, Gualterus de Bruyn en Andreas Essenius, beiden voormalige discipelen van Voetius, van wie de eerstgenoemde echter na enkele maanden stierf. Met al deze ambtgenooten leefde Voetius in volmaakte harmonie: zij waren eens geestes, en toen hij in Mei 1659 het derde deel zijner Disputationes aan zijne toenmalige medehoogleraren, Hoornbeek, Essenius en Nethenus opdroeg, verklaarde hij dan ook met groote dankbaarheid, dat tot op dien dag over geen enkel punt eenige oneenigheid tusschen hem en zijne collega's in de theologische faculteit was voorgekomen.

Was dus zijn taak aan de Universiteit minder zwaar geworden, in een ander opzicht waren zijne bezigheden vermeerderd. Bij de komst van Schotanus namelijk, was hij met dezen tot predikant bij Utrechts kerk beroepen, om gezamenlijk de zesde predikantsplaats te vervullen. Het spreekt, bij een karakter als dat van Voetius, van zelf, dat hij ook bij de vervulling van de plichten, die dit ambt hem oplegde, met de grootste nauwgezetheid te werk ging. De kerkeraadsvergaderingen woonde hij getrouw bij; gedurende de eerste vier jaren, waarin er zesenzeestig werden gehouden, ontbrak hij nimmer. Gedurende zijn langen diensttijd zag hij het aantal predikanten verdubbelen en vond hij onder deze ambtgenooten steeds meer zijner voormalige discipelen, zoodat hij in den Utrechtschen kerkeraad als het ware een geestelijke lijfwacht vond. Ook den predikdienst nam hij trouw waar, en was er een collega ziek of door iets anders verhinderd, men wendde zich tot Voetius: „hy was altyd het

B.
Tegs
inzake
voors
hereen
hebben
(Prof.

De
verst
onke
tenge
ten
kerke
hel
he
on
sche
nen
ruime
kan
hij
helwi
misse
schor
En w
op zij
zou
ter zi

In d
Een
zoude
kerke
meere
daad

In d
Dijk:

Wal
spreki
en al
van
pathie
Doc
— leg
Daa
van
Kerk
te ma
Voo
in mo
die ze
wijze.
Ze
besied
dient
of er
saard
confor
te stic
dan
Er
gezegd
lyke ge
die ob
Zal
blijven
Kerken
weggel
en aan
den ve
een m
Geref
En de

Over
beslote

plecht-an
zoo getu
aanneme
aan de
van wie
beweegly
voorbere
in geval
voorbere
en ieder
melijk in
het boek
der gem
ook aan
lega's wa
wys van
kleinste
beurde w
zien, zich
Springwe
bedagt
jarige kir
beginselen
vertellen
door zulk
Maandags
technisatie
worden. I
Utrecht

Voetius' e
onderricht
in 1640 e
den Cal
zijn leerli
in het li
boekje va
de laatste